

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เพื่อสำรวจความรู้ ทักษะคิด และการใช้ยาสามัญประจำบ้าน หากความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ และการใช้ยาสามัญประจำบ้าน หากความสัมพันธ์ระหว่างทักษะคิด และการใช้ยาสามัญประจำบ้าน และหากความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทักษะคิดเกี่ยวกับยาสามัญประจำบ้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ลักษณะของประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้คือ ชาวบ้านตำบลขุนทอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเลือกหัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนอายุ 15-60 ปี ไม่จำกัดเพศ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้มาโดยมีขั้นตอนดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 เลือกพื้นที่ ตำบลขุนทอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เพราะเป็นตำบลที่มีกองพุทธยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นสถานที่จำหน่ายยาสามัญประจำบ้านโดยตรง ครอบคลุมหมู่บ้าน และมีจำนวนหมู่บ้าน จำนวนหลังคาเรือนมากพอสมควร คือมี 8 หมู่บ้าน 1,136 หลังคาเรือน การคมนาคมค่อนข้างสะดวก ระยะทางจากหมู่บ้านในตำบลถึงอำเภอ ใกล้ที่สุด 5 กิโลเมตร และไกลที่สุด 10 กิโลเมตร โดยมีถนนลาดยางจากตัวอำเภอถึงทางเข้าตัวตำบล ส่วนถนนภายในหมู่บ้าน และที่เชื่อมติดต่อระหว่างหมู่บ้านเป็นถนนลูกรัง มีการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มอยู่ใกล้ถนนและซอยในหมู่บ้าน

ขั้นตอนที่ 2

เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random sampling)

- กำหนดกรอบการสุ่ม คัดข้อมูลประชากรเป้าหมายที่สมบูรณ์จากบัตรรอนามัย
ครอบครัวของสถานื่อนามัย ตำบลขุนคง ได้จำนวนหลังคาเรือนในตำบลทั้งหมด
1,136 หลังคาเรือน
- กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้อัตราส่วนร้อยละ 10 ของจำนวนหลัง
คาเรือนทั้งหมด ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 114 หลังคาเรือน และกลุ่มตัวอย่าง
มาจากหลังคาเรือนหลังละ 1 คน
- กำหนดใช้วิธีการจับฉลากแบบไม่แทนที่ โดยทำฉลากที่มีหมายเลขของเลขที่
บ้านที่ได้จากบัตรรอนามัยครอบครัวของสถานื่อนามัย ตำบลขุนคง และทำการ
จับฉลากแยกเป็นอัตราส่วนร้อยละ 10 ของแต่ละหมู่บ้าน มีรายละเอียดดังนี้

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนหลังคาเรือน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
1	บ้านต้นแก้ว	62	6
2	บ้านถวาย	154	16
3	บ้านหนองโพง	78	6
4	บ้านสารดี	120	12
5	บ้านขุนคงหลวง	324	32
6	บ้านกาต	194	19
7	บ้านท่าขุนคง	128	13
8	บ้านท่ามะไก่อ	76	8
	รวม	1,136	114

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ ข้อมูลในแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ได้แก่ ข้อมูลด้านความรู้ และการใช้ยาสามัญประจำบ้าน

ตอนที่ 3 ได้แก่ ข้อมูลด้านทัศนคติ ต่อยาสามัญประจำบ้าน

2. ภาพสี ยาสามัญประจำบ้าน จำนวน 16 รายการ

รายละเอียดของแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลประกอบด้วย

ข้อความเกี่ยวกับอายุ สถานภาพสมรส สถานภาพในครอบครัว ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อปี, การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กร ในหมู่บ้าน ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านความรู้และการใช้ยาสามัญประจำบ้าน

2.1 ข้อความเกี่ยวกับความรู้ (การรู้จักชนิดของยา) เกี่ยวกับยาสามัญประจำบ้าน

จำนวน 16 ชนิด ซึ่งอ้างอิงจากบัญชียาสำหรับงานสาธารณสุขมูลฐาน 2529

กระทรวงสาธารณสุข, และจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสัมภาษณ์

ชุดนี้ใน 2 ข้อแรก เป็นข้อความเกี่ยวกับเคยรักษาอาการเล็ก ๆ น้อย ๆ ด้วยยา

การรู้จักชนิดและการใช้ยาสามัญประจำบ้าน เป็นแบบสัมภาษณ์ ชนิดปลายเปิดและ

ปลายปิดผสมกัน ถ้ารู้จักชนิดของยาสามัญประจำบ้าน และตอบว่าใช้รักษาอาการ

อะไร ได้ถูกต้องจะได้ 1 คะแนนต่อ 1 ชนิดของยา ถ้าตอบไม่รู้จักหรือบอกอาการ

ได้ไม่ถูกต้อง จะได้ 0 คะแนน สำหรับข้อ 3, 4, 5 เป็นคำถามปลายเปิด เป็น

คำถามเกี่ยวกับความรู้ในการใช้ยาที่ถูกต้อง ถ้าตอบตรงกับคำตอบที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

เป็นคำตอบที่ถูกต้องจะได้ 1 คะแนน แต่ถ้าตอบไม่ตรงกับคำตอบที่กำหนดไว้

หรือตอบไม่ทราบจะได้ 0 คะแนน ในการประเมินความรู้เกี่ยวกับยาสามัญประจำบ้านนี้ จะประเมินคำถามจากข้อ 2 ถึงข้อ 5 ในคำถามตอนที่ 2 เท่านั้น

2.2 ข้อความเกี่ยวกับการเคยนายาสามัญประจำบ้านจำนวน 16 ชนิด มาใช้รักษาโรค และบอกถึงผลการรักษา และถ้าไม่เคยใช้ยาให้บอกสาเหตุที่ใช้ยาเป็นคำถามปลายเปิด ถ้าตอบคำว่า ว่าเคยใช้ และตรงกับอาการที่ใช้รักษาตั้งแต่ 1 ครั้งขึ้นไป จะได้ 1 คะแนน ถ้าตอบไม่เคยใช้ จะได้ 0 คะแนน ในการประเมินการใช้ยาสามัญประจำบ้านนี้ จะประเมินจากคำถามข้อ 2 ในตอนที่ 2 เท่านั้น

2.3 สำหรับข้อคำถามอื่น ๆ ในตอนที่ 2 ข้อ 1 และข้อ 2 นี้บางคำถามไม่ได้นำมาคิดเป็นคะแนนความรู้ และคะแนนการใช้ยา แต่ถามเพื่อการนำสู่เรื่อง และเพื่อทราบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้ยามากขึ้น จะได้นำมาประกอบเป็นเหตุผลในการใช้ยาของชาวบ้านได้

ตอนที่ 3 ข้อมูลทัศนคติต่อยาสามัญประจำบ้าน

เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาดำรง งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ แบบสัมภาษณ์ชนิดนี้เป็นชนิดปลายปิด ประกอบด้วยข้อความที่เกี่ยวกับความคิดเห็น ความรู้สึก ความเชื่อของชาวบ้านที่มีต่อยาสามัญประจำบ้าน ในประเด็น ผลการรักษา ราคา อันตราย ความทันสมัย ความสะดวกในการซื้อ ลักษณะของยาและการบรรจุ การส่งเสริมให้ใช้ยา ความพร้อมที่จะใช้ยา จำนวน 11 ข้อ เป็นข้อความที่มีความหมายทางบวก จำนวน 4 ข้อ คือข้อ 1, 4, 6, 9 และข้อความที่มีความหมายทางลบ จำนวน 7 ข้อ คือ ข้อ 2, 3, 5, 7, 8, 10, 11 ลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ซึ่งได้ดัดแปลงจากมาตราของลิเคิร์ต (Likert Scale)

เห็นด้วย

หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็น ความรู้สึก ความเชื่อ
ของชาวบ้าน

เฉย ๆ หรือไม่แน่ใจ หมายถึง ข้อความนั้นชาวบ้านยังลังเลหรือ ไม่มีความรู้สึกหรือ
ความคิดเห็น

ไม่เห็นด้วย หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความคิดเห็น ความรู้สึก
ความเชื่อของชาวบ้าน

การให้คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางบวก

ถ้า เลือกตอบ เห็นด้วย ได้ 3 คะแนน

ถ้า เลือกตอบ เฉย ๆ หรือไม่แน่ใจ ได้ 2 คะแนน

ถ้า เลือกตอบ ไม่เห็นด้วย ได้ 1 คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ

ถ้า เลือกตอบ เห็นด้วย ได้ 1 คะแนน

ถ้า เลือกตอบ เฉย ๆ หรือไม่แน่ใจ ได้ 2 คะแนน

ถ้า เลือกตอบ ไม่เห็นด้วย ได้ 3 คะแนน

การตรวจสอบคุณภาพของ เครื่องมือ

1. แบบสัมภาษณ์ทั้ง 3 ตอน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ
จำนวน 4 ท่าน ดังนี้คือ

เภสัชกร 2 คน

ทันตแพทย์ 1 คน

พยาบาลสาธารณสุข 1 คน

ให้นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำที่ได้รับ

2. นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะความเป็นอยู่คล้ายกันที่ หมู่ 3 ตำบลสันทราย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 ราย
3. นำแบบสัมภาษณ์ มาปรับปรุงแก้ไขอีก โดยปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิชุดเดิมแล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ในเขตตำบลขุนคง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงนายอำเภอ สาธารณสุขอำเภอ และขอความร่วมมือในการแจ้งผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำตำบลทราบ เพื่อขอทราบจำนวนข้อมูลพื้นฐานในตำบล พร้อมทั้งขออนุญาตเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล

2. นัดหมายกับผู้ใหญ่บ้านในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อนัดหมายกับกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มได้จากเลขที่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน

3. เตรียมแบบสัมภาษณ์ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

4. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยออกสัมภาษณ์ด้วยตนเองที่ละหมู่บ้าน

5. ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง ของแบบสัมภาษณ์

6. นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์ของชาวบ้านแต่ละคน มาให้คะแนนตามที่กำหนดไว้ แล้วจึงนำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS^x (Statistical Package for the Social Science x) ขึ้นตอนการวิเคราะห์มีดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล โดยการแจกแจงความถี่ และคิดอัตราร้อยละแสดงลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

2. หาคะแนนเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความรู้เกี่ยวกับยาสามัญประจำบ้าน ทักษะติดต่อยาสามัญประจำบ้าน และการใช้ยาสามัญประจำบ้าน

3. วิเคราะห์ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับยาสามัญประจำบ้าน โดยแจกแจงความถี่ คิดอัตรา ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามชนิดของยาเป็นรายชื่อ และจำแนกตามระดับความรู้เกณฑ์ที่กำหนดระดับความรู้ ผู้วิจัยเห็นว่า เนื่องจากตำบลขุนกง เป็นตำบลที่มีกองทุนยา และเวชภัณฑ์ประจำบ้าน ซึ่งเป็นแหล่งจำหน่ายยาสามัญประจำบ้านที่สำคัญครบทุกหมู่บ้านประชาชน ควรจะมีความรู้เกี่ยวกับยาสามัญประจำบ้าน จึงได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 คะแนน 0-11.2 คะแนน หรือร้อยละ 0-59 ของคะแนนรวม

หมายถึงมีความรู้น้อย

กลุ่มที่ 2 คะแนน 11.4-15.0 คะแนน หรือร้อยละ 60-79 ของคะแนนรวม

หมายถึง มีความรู้ปานกลาง

กลุ่มที่ 3 คะแนน 15.2-19 คะแนน หรือร้อยละ 80-100 ของคะแนนรวม

หมายถึง มีความรู้ดี

4. วิเคราะห์ข้อมูลทัศนคติต่อยาสามัญประจำบ้าน โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานแจกแจงความถี่ คิดอัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็นรายชื่อโดยแยกข้อความ ด้านบวกข้อความด้านลบ และจำแนกตามระดับทัศนคติ

เกณฑ์กำหนดระดับทัศนคติต่อยาสามัญประจำบ้านมี 3 ระดับ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คะแนน 0-19.5 คะแนน หรือร้อยละ 0-59 ของคะแนนรวม

หมายถึงมีทัศนคติต่อยาสามัญประจำบ้านในทางลบ

กลุ่มที่ 2 คะแนน 19.8-26.1 คะแนน หรือร้อยละ 60-79 ของคะแนนรวม

หมายถึง มีทัศนคติต่อยาสามัญประจำบ้านในระดับปานกลาง

กลุ่มที่ 3 คะแนน 26.4-33 คะแนน หรือร้อยละ 80-100 ของคะแนนรวม

หมายถึง มีทัศนคติต่อยาสามัญประจำบ้านในทางบวก

5. วิเคราะห์ข้อมูลวิธีการรักษาตัวเองเมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อย โดยการให้ยาและไม่ให้ยา ด้วยวิธีแจกแจงความถี่ คิดอัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง

6. วิเคราะห์ข้อมูลการให้ยาสามัญประจำบ้าน โดยแจกแจงความถี่ คิดอัตราร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็นรายข้อ และจำแนกตามระดับการให้ยา

เกณฑ์กำหนดระดับการให้ยาสามัญประจำบ้าน มี 3 ระดับดังนี้คือ

กลุ่มที่ 1 คะแนน 0-9.4 คะแนน หรือร้อยละ 0-59 ของคะแนนรวม

หมายถึง ให้ยาสามัญประจำบ้านน้อย

กลุ่มที่ 2 คะแนน 9.6-12.6 คะแนนหรือร้อยละ 60-79 ของคะแนนรวม

หมายถึงให้ยาสามัญประจำบ้านในระดับปานกลาง

กลุ่มที่ 3 คะแนน 12.8-16 คะแนน หรือร้อยละ 80-100 ของคะแนนรวม

หมายถึงให้ยาสามัญประจำบ้านมาก

7. หาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับยาสามัญประจำบ้าน และการให้ยาสามัญประจำบ้าน โดยวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นตรงอย่างง่าย (Simple Linear Regression) และทดสอบความมีนัยสำคัญ โดยใช้การทดสอบค่าเอฟ (F-test)

8. หาความสัมพันธ์ระหว่าง ทัศนคติต่อยาสามัญประจำบ้าน และการให้ยาสามัญประจำบ้าน โดยวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นตรงอย่างง่าย และทดสอบความมีนัยสำคัญ โดยใช้การทดสอบค่าเอฟ

9. หาความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้เกี่ยวกับยาสามัญประจำบ้าน และทัศนคติยาสามัญประจำบ้าน โดยวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นตรงอย่างง่าย และทดสอบความมีนัยสำคัญ โดยใช้การทดสอบค่าเอฟ